

RECENZÍÓK

Cikkismertetés: A férfiasság fogalmának értelmezése a nemi szerepek módosítását célzó beavatkozásokhoz

Article review: Interpreting the concept of masculinity for interventions aimed at modifying gender roles

Ismertető: [Devosa Iván](#)

Doi: [10.58701/mej.18239](https://doi.org/10.58701/mej.18239)

Ismertetett cikk: Zielke, J., Batram-Zantvoort, S., Razum, O. et al. Operationalising masculinities in theories and practices of gender-transformative health interventions: a scoping review. *Int J Equity Health* 22, 139 (2023). <https://doi.org/10.1186/s12939-023-01955-xth>. *International Journal of Health Policy and Management*, 12(1), 1-17. doi: [10.34172/ijhpm.2023.7304](https://doi.org/10.34172/ijhpm.2023.7304)

Kulcsszavak: nemi szerepek módosítása; férfiasság; az elmélet átültetése a gyakorlatba; egészségügyi beavatkozások

Keywords: *gender-transformation; masculinities; translating theory to practice; health interventions*

ELŐZMÉNYEK

A férfiakat és fiúkat bevonó, nemi szerepeket módosító egészségügyi beavatkozások globális szinten egyre nagyobb teret nyernek. Ezek a programok képesek alkalmazkodni a földrajzi, népességi és epidemiológiai sajátosságokhoz, széles körű támogatást kapnak, és egyre kifinomultabb elméleti alapokon nyugszanak, ugyanakkor továbbra is tisztázatlan, hogyan értelmezik és alkalmazzák a férfiasság fogalmát elméleti és gyakorlati szinten ezekben a beavatkozásokban. A vizsgálat célja azoknak a tanulmányoknak a feltérképezése volt, amelyek a férfiasság koncepciójával foglalkoznak, valamint annak elemzése:

a) hogyan adaptálják és működtetik a férfiasság fogalmát a nemi szerepeket módosító beavatkozások során az adott populáció és kontextus figyelembevételével,

- b) milyen kapcsolat van a férfiasság fogalma és annak szélesebb elméleti kerete között, és
- c) milyen szinteken figyelhetők meg átalakulások, amikor a „férfiassággal” dolgoznak.

MÓDSZERTAN

Az APA Psych Articles, APA PsycINFO, CINAHL (EBSCO-n keresztül), MedLine, PubMed és Web of Sciences adatbázisokban végeztek kereséseket 2021 decemberében. A keresések során olyan szakértői bírálaton átesett tanulmányokat azonosítottak, amelyek nemi szerepeket módosító egészségügyi beavatkozásokkal foglalkoznak, és konceptuálisan érintik a férfiasság témáját. Nem alkalmaztak korlátozásokat a nyelv, a megjelenési dátum vagy a földrajzi terület tekinte-

tében. Végül az áttekintésbe 42 tanulmányt vontak be.

EREDMÉNYEK

Elemzésük szerint a „hegemonikus férfiasság” szinte az összes vizsgált tanulmányban központi koncepcióként jelenik meg, ami azt mutatja, hogy a fogalom különböző beavatkozási kontextusokhoz is könnyen alkalmazható. A kutatás öt elméleti megközelítést azonosított, amelyek segítenek a férfiasság elemzési szintű operacionalizálásában: a feminista keret, az érzelemelmélet, a kritikai pedagógia, a társadalmi változás elméletei és az ökológiai megközelítések. A vizsgálat hat szintet emelt ki, amelyeken az átalakulás megfigyelhető a beavatkozások kimeneteiben: relációs szint, szimbolikus szint, anyagi szint, érzelmi szint, kognitív-viselkedési szint és közösségi-strukturális szint.

A vizsgált beavatkozások társadalmi-demográfiai, földrajzi és epidemiológiai kontextusai rendkívül változatosak. Emellett a tanulmányok számos egészségügyi fókuszterületet érintettek, és gyakran kiemelték azokat a kapcsolati tényezőket, amelyek a közösségek egészségére és jólétére hatnak. Fontos tanulság, hogy nincs egyetlen, minden helyzetben alkalmazható univerzális megközelítés, mivel minden beavatkozás különböző kihívásokat, kérdéseket és megoldási lehetőségeket vet fel, mind elméleti, mind gyakorlati szinten.

KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatók rámutatnak arra, hogy a nemi szerepek átalakításának folyamatai és gyakorlatai szélesebb körű elméleti keretek bevonását igénylik, és az elméleti

pluralizmust hangsúlyozzák. Végül a gyakorlati következményekre is kitérnek, ideértve a megelőző, ökológiai és közösségalapú ellátási modellek fontosságát. A legtöbb vizsgált beavatkozás közös jellemzője, hogy megelőző szemléletet alkalmaztak az egészségügy területén, nem pedig egyetlen betegségre vagy egy adott csoport problémáira koncentráltak. Például a programok gyakran a képességek fejlesztésére és az egészséges férfiasság kialakítására helyezték a hangsúlyt. Ugyanakkor megfigyelhető, hogy a formális egészségügyi ellátási rendszerek kevésbé játszottak szerepet ezekben a beavatkozásokban, míg az informális, közösségi alapú egészségügyi ellátási modellek domináltak. Kivételt képeztek azok a beavatkozások, amelyek az HIV/AIDS ellátásra összpontosítottak, ahol a tesztelés és az egészségi állapot ismerete kiemelten fontos eleme volt a programoknak. Mindezek ellenére érthető, hogy a nemi szerepeket módosító beavatkozások jelentősen eltérnek a hagyományos egészségügyi keretektől, amelyek általában az egyéni diagnózisra és betegségkezelésre összpontosítanak, főként formális, biomedikális ellátási környezetben.

AJÁNLÁS

A magyar szakemberek számára is fontos információkat tartalmaz a kutatás, ugyanígy a kérdés a magyar társadalomban is jelen van – jóllehet a jogszabályi keretek hazánkban jóval szigorúbbak e téren, mint egyes nyugat-európai államokban – azonban fel kell készülni a szakembereknek arra az esetre is, hogy ha ezek a szabályok változnak, akkor megfelelő válaszokat tudjanak adni a felmerülő társadalmi és egyéni kérdésekre.

HIVATKOZÁSOK

Zielke, J., Batram-Zantvoort, S., Razum, O. et al. Operationalising masculinities in theories and practices of gender-transformative health interventions: a scoping review. *Int J Equity Health* 22, 139 (2023).
<https://doi.org/10.1186/s12939-023-01955-x>

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Devosa Iván
Károli Gáspár Református Egyetem, Pedagógiai Kar, Budapest
ivan@devosa.hu

CIKKINFORMÁCIÓK

Beküldve: 2025. 01. 15.
Elfogadva: 2025. 01. 27.
Megjelentetve: 2025. 03. 03.

Copyright © 2025 Devosa Iván. Kiadó: Magyar Népegészségügy Megújításáért Egyesület. Ez egy nyílt hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-4.0 licenstszerződés alapján.